

Perus- tutkimus uuden ajan alun verotuksesta

Suvianna Seppälä: *Viljana, nahkoina, kapakalana. Talonpoikien maksamat kruununverot Suomessa vuosina 1539–1609*. SKS, Bibliotheca Historica 125, 2009. 303 s.

■ Verotusta on käsitelty suomalaisessa historiantutkimuksessa paljon etenkin maakunta- ja pitäjänhistorioissa. Perustutkimus 1500-luvun ja 1600-luvun alkupuolen verotuksesta on kuitenkin puuttunut eikä vertailuja maakuntien ja pitäjien välillä ole tehty. Suomen

historian yleisesityksissä onkin jouduttu kuvaamaan koko Suomen verotusta yhden hyvin tutkitun maakunnan kuten esimerkiksi Varsinais-Suomen verotuksesta käsin. Nyt tämä selkeä puute on korjattu.

Valitessaan väitöstutkimuksensa aiheeksi perintötalonpoikien kruununverotuksen Suomessa vuosina 1539–1609 on Suvianna Seppälä tarttunut vaativaan ja merkittävään aiheeseen. Verotus on sinänsä haasteellinen tutkimusaihe ja lisäksi sekä tutkimusalue että aikarajaus ovat laajoja. Nykyään historian alan väitöstutkimukset keskittyvät useimmiten rajatun ilmiön tarkasteluun, joten näin kattavan aineiston läpikäymistä näin kattavalta alueelta ei väitöstutkimuksissa juuri enää tapaa.

Suvianna Seppälän väitöskirja *Viljana, nahkoina, kapakalana* kokoaa Suomen maakuntien veronkantoyksiköt ja verotuksessa käytetyt parcelit sekä tarkastelee maakuntien talousmaantieteellisiä eroavaisuuksia. Aikaisemmassa tutkimuksessa verotusta on käsitelty ennen kaikkea kruunun ja voudin näkökulmasta. Yksittäinen talonpoika on jäänyt sivurooliin eikä talonpojan vaikutusmahdollisuuksia verotukseensa ole selvitetty. Veronkantoyksiköitä ei ole myöskään tätä ennen systemaattisesti käsitelty ja parcelit on mainittu vain luettelomaisesti. On siis kaikin puolin selvää, että Seppälän väitöskirja tulee suureen tarpeeseen.

Suvianna Seppälä on tehnyt erittäin perusteellisen ja suuren työn voudintileihin perustuvan lähdemateriaalinsa kanssa. Voudintilit ovat hyvin laaja

ja monitasoisesti erilaista kameraalista aineistoa sisältävä lähdesarja. Seppälä tuntee lähdeaineistonsa antamat mahdollisuudet. Tutkimusalueen ja -ajan laajuuden vuoksi hän on valinnut päälähdeaineistokseen voudintileihin sisältyvät verotuksen yhteenvetotiedot, mikä on perusteltua.

Lähdeaineisto ei anna mahdollisuutta seurata verotusta talonpoika- tai edes kylätasolla, joten keskivertotalonpojan ottaminen lähtökohdaksi on perusteltu metodinen ratkaisu. Samoin ovat perusteltavissa esimerkkivuodet ja erimerkki-pitäjät. Omaa metodologiaa Seppälä olisi kuitenkin voinut avata työssään enemmänkin. Etenkin keskivertotalonpojan yhteydessä tekijä olisi vielä vahvemmin voinut tuoda esille aikaisemman tutkimuksen näkemyksen siitä, ettei maanseudun rahvas ollut niin tasapais-tä kuin voisi olettaa.

Karttojen laaja käyttö tulosten havainnollistamiseksi on hyvä ratkaisu, ja nämä kartat tulevat olemaan merkittävää materiaalia historian tutkimukselle monella eri tasolla. Väitöstutkimukseen sisältyvä laaja aineisto ja pitkä tutkimusajan-jakso mahdollistavat myös pitkien kehityskulkujen seuraamisen koko valtakunnan tasolla. Tämä on työn selkein ansio.

Väitöskirjan empirinen osuus on hyvin vahva. Sen sijaan analyysit ovat jääneet hie-man ohuiksi. Seppälä olisi myös voinut avata lukijalle alan aikaisempaa tutkimusta enemmänkin kuten jo keskivertotalonpojan kohdalla tuli esille. Syvällisempi analyysi verotuksen historiaa käsittele-

västä tutkimuksesta olisi liittännyt työn tiukemmin tutkimustraditioon ja työn edetessä käyty keskustelu aikaisemman tutkimuksen kanssa olisi enemmän korostanut tulosten antia tutkimukselle.

Esityksen rakenteessa olisi voinut päätyä toiseen esitystapaan. Verotuksen kehityksen ja siihen vaikuttaneiden tekijöiden ymmärtämiseksi olisi työssä voinut selvittää vielä syvällisemmin ja ennen kaikkea kootummin uuden ajan alun yhteiskunnan kehitystä erityisesti juuri verotukseen liittyvien kysymysten näkökulmasta. Tämä sen vuoksi, että lukija heti teoksen alussa orientoituisi uuden ajan alun yhteiskunnan erityisteemoihin ja ymmärtäisi ne impulssit, jotka saivat kruunun toimiin veronkannon tehostamiseksi. Suurin osa veroista koottiin luontaisparseleina. Jotta luontaistalouden kruunulle tuottamat veroparselit olisi voitu hyödyntää mahdollisimman hyvin, oli koko veronkanto- ketju organisoitu tehokkaasti. Teoksen edetessä verotuksen käytännön toteutukseen liittyvät seikat kyllä tulevat esille, mutta kokonaiskuvan veronkannon käytännöistä olisi voinut esittää jo alussa.

Tutkimuksen keskiössä ovat sekä talonpojat että maakunnat. Luku Vaihtoparselit kirjavoittivat verokuormaa osoittaa, että talonpojat pystyivät vaikuttamaan siihen, millä parseleilla verot maksettiin. Erilaisten verotuotteiden loppullinen määrä oli suuri ja verotuotteiden skaala laaja. Verotus oli siis joustavaa ja paikallisiin sopimuksiin oli mahdollisuus. Verojen kokoaminen oli

järjestetty maatalouden vuotuisen elämänrytmi huomioiden. Vanhoista traditioista pidettiin kiinni, eikä uudisasutusalueiden talonpoikia haluttu nujertaa liian raskailla veroilla. Yllättävää on, kuinka paljon verotiedot voivat tuoda lisävalaistusta 1500-luvun talonpojan taloudesta ja arkipäivästä kuten talonpoikaispurjehduksesta.

Tulostensa pohjalta Suviana Seppälä olisi vielä rohkeammin voinut esittää, mitä verotus kertoo ihmisten ja yhteisöjen elämästä ja kuinka se näihin vaikutti keskiajan ja uuden ajan alun taitteen yhteiskunnassa. Maakunnat on kysymyksenasettelussa nostettu näkyvästi esille, joten lukija odottaa loppuanalysissä koottua kannanottoa siihen, kuinka paikalliset elinolot vaikuttivat ja muokkasivat verotuksen rakennetta: kuinka verotus heijastaa kulttuuri-, asutus- ja talousalueita. Pohjanmaan erityisolosuhteita 1600-luvun alussa Seppälä pohtii hyvin. Satakunnan osalta todetaan verotuksen olleen jo varhain edistyksellistä ja Kustaa Vaasan verouudistuksen vaikutuksen olleen huomattava. Lähemmin jää pohtimatta, miksi verotus muuttui hitaasti juuri Hämeessä ja Ahvenanmaalla.

Kustaa Vaasa aloitti 1530-luvun lopussa keskiajan käytäntöihin pohjautuneen verotuksen uudistamisen ja tehostamisen, mitä Kaarle IX jatkoi. Kaarle IX:n verouudistukset puolestaan jäivät elämään yli 200 vuoden ajaksi. Uusin tutkimus korostaa Kaarle IX:n merkitystä varsinaisena uudistajana hänen isänsä toimiessa

vielä keskiaikaisen perintöruhtinaan tavoin. Suvianna Seppälän väitöstutkimus tukee tätä näkemystä. Verotuksen näkökulmasta Kaarle IX:n uudistuksen olivat erittäin merkittäviä ja kauaskantoisia.

Anna-Maria Vilkuna